

การพัฒนาความรู้ เจตคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับโรคเอดส์ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการในกระบวนการฝึกอบรม

Development of Village Health Volunteers' Knowledge, Attitude and Behavior toward AIDS using the Principles of Action Research in Training Process

พิชัย บุญมาหนองคู (Phichai Boonmanongku)* ดร. คงศักดิ์ ธาตุทอง (Dr. Kongsak Thathong)**

कररचित तन्त्रिरत्न (Kanchit Tantriratna)***

บทคัดย่อ

การวิจัยเพื่อศึกษาผลการนำหลักของการวิจัยเชิงปฏิบัติการมาใช้ในกระบวนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับโรคเอดส์ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และประชาชน จากบ้านหนองนกเขา บ้านไผ่นกเขา และบ้านตะแกรง ตำบลหลุ่งตะเคียน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครราชสีมา ในปี 2544 รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของ Kemmis & McTaggart (1992) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติการ ขั้นสังเกตการณ์ ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ และการปรับปรุงแผนผลการวิจัยพบว่า การใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการในกระบวนการฝึกอบรมทำให้ อสม. มีความกระตือรือร้น สนุกสนานเพลิดเพลิน มีโอกาสในการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น กล้าแสดงความคิดเห็น รู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และสามารถตัดสินใจอย่างมีเหตุผล การใช้วิจัยเชิงปฏิบัติการช่วยให้ผู้วิจัยสามารถรู้ข้อบกพร่อง ระหว่างดำเนินกิจกรรม การฝึกอบรมทำให้สามารถแก้ไขปรับปรุงสิ่งต่างๆ ได้ในขณะที่กิจกรรมการอบรมยังดำเนินการอยู่ ทำให้กระบวนการฝึกอบรมดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของ อสม. และประชาชน พบว่าทั้ง อสม. และประชาชนมีความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม หลัง การฝึกอบรมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ABSTRACT

The purpose of this research was to study the village health volunteers' knowledge, attitude and behavior toward AIDS using the principles of action research in training process, and people from Ban Nong Nok Kao, Ban Pai Nok Kao and Ban Ta Krang, Tambon Loong Ta Kian, Amphoe Huai Talang, Nakorn Ratchasima Province, 2001. The research design was an action research based on Kemmis & Mc Taggart (1992). The steps of research were: planning, acting, observing, reflecting, and re-planning. The results found that using the principles of action research in training process caused the village health volunteers' enthusiasm, enjoyment, sharing opinion by discussion, showing their opinion, accepting the other person's opinion, and reasonable decision-making. Using the principles of action research in training process helped researcher to improve the activities while activities still be performed and make it be efficient training. The comparison of achievement of knowledge, attitude, and behavior of the volunteers and people from the posttest, there were statistically significant difference from the pretest at 0.05 level

คำสำคัญ: การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เอดส์ กระบวนการฝึกอบรม

Keywords: action research, AIDS, training process

*นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

**รองศาสตราจารย์ ภาควิชาการมัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

***ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาการมัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทนำ

โรคเอดส์เป็นโรคติดต่อที่ร้ายแรง และมีการแพร่ระบาดอย่างรวดเร็ว ภายในระยะเวลาไม่กี่ปีโรคเอดส์ได้ขยายวงกว้างสู่ประชากรทุกกลุ่มอาชีพ ทุกเพศทุกวัย ทำให้ผู้ติดเชื้อ มีจำนวนมากขึ้นอย่างน่าเป็นห่วง พบว่ามีผู้ป่วยและผู้ติดเชื้อเอดส์ ทั่วโลกเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดผลกระทบอย่างกว้างขวาง ทั้งทางด้านการแพทย์ เศรษฐกิจ และสังคม องค์การอนามัยโลกคาดคะเนว่า ภายใน พ.ศ.2548 จะมีผู้ติดเชื้อเอดส์ทั่วโลกประมาณ 40-50 ล้านคน และร้อยละ 90 ของผู้ติดเชื้ออยู่ในประเทศกำลังพัฒนา มีการคาดคะเนว่าในปี พ.ศ.2548 ประเทศไทยจะมีผู้ติดเชื้อประมาณ 870,722 คน (กองโรคเอดส์, 2543) ขณะนี้โรคเอดส์ได้แพร่กระจายเข้าสู่สถาบันครอบครัว จากสามีสู่ภรรยา จากมารดาสู่ทารกในครรภ์ เนื่องจากโรคเอดส์เป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้การควบคุมและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทำได้ยาก ในอดีต การรณรงค์ต่อต้านและป้องกันโรคเอดส์ จะเป็นลักษณะให้ข้อมูลแก่ผู้รับในลักษณะชี้ให้เห็นว่า “โรคเอดส์เป็นโรคที่น่ากลัว เป็นแล้วไม่มีทางเลือก นอกจากตายลูกเดียว” ปัจจุบันยังไม่มีวัคซีนป้องกันโรคเอดส์ ดังนั้นการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ที่ได้ผลและมีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ การป้องกันไม่ให้ติดเชื้อโรคเอดส์ ด้วยการให้ข้อมูลข่าวสารและวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องแก่ประชาชน การศึกษาอบรมเกี่ยวกับโรคเอดส์จะช่วยให้ประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจ และรู้วิธีเกี่ยวกับการป้องกันโรคเอดส์

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมสุขภาพอนามัย โดยทำหน้าที่เป็นผู้สื่อข่าวสารสาธารณสุข แนะนำเผยแพร่ความรู้ ร่วมวางแผนและประสานการจัดกิจกรรมพัฒนางานสาธารณสุขกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อสม. จึงเป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนางานสาธารณสุข ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่อสม. จะต้องได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้ ความเข้าใจ และเกิดทักษะ ที่สามารถนำไปถ่ายทอดสู่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ หน่วยงานสาธารณสุขซึ่งมีหน้าที่จัดการฝึกอบรมให้ความรู้แก่ อสม. จะต้องพยายามจัด

กิจกรรมการฝึกอบรมให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด โดย การนำเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ มาใช้ในการฝึกอบรม

ผู้วิจัยในฐานะเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เห็นว่า กระบวนการฝึกอบรมเกี่ยวกับโรคเอดส์ที่ผ่านมา ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากลักษณะการฝึกอบรม มักเน้นวิธีการบรรยายโดยวิทยากร ผู้เข้ารับการอบรม เป็นเพียง ผู้มารับฟังสิ่งที่วิทยากรเป็นผู้ถ่ายทอดเท่านั้น ไม่ค่อยมีโอกาสร่วมทำกิจกรรมหรือแสดงความคิดเห็นมากนัก ทำให้บรรยากาศในการฝึกอบรมน่าเบื่อหน่าย ผู้เข้ารับการอบรมขาดความสนใจ ทำให้ไม่สามารถรับเนื้อหาสาระของการฝึกอบรมได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นกลุ่มใหญ่ อสม. นอกจากจะไม่ได้รับความรู้ ความเข้าใจแล้วยังขาดทักษะที่จำเป็นในการถ่ายทอดสิ่งที่ได้รับไปถ่ายทอดกับประชาชนที่ตนเองรับผิดชอบอีกด้วย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะหาวิธีการฝึกอบรม เรื่องโรคเอดส์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนและการฝึกอบรม ผู้วิจัยเห็นว่ากระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ของ Kemmis & McTaggart (1992 อ้างถึงใน ยาใจ, 2537) ซึ่งเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม ในการทำกิจกรรมค่อนข้างมาก โดยการวิจัยดังกล่าวมี ขั้นตอนที่สำคัญดังนี้คือ การวางแผน การลงมือปฏิบัติการ สังเกต การสะท้อนผลการปฏิบัติและการปรับปรุงแผนการปฏิบัติการ ผู้วิจัยจึงนำหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการมาพัฒนาการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมเรื่องโรคเอดส์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ผลการนำหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการมาใช้ในการกระบวนการฝึก อบรมเพื่อพัฒนาความรู้ เจตคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับโรคเอดส์ของ อสม. และประชาชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการจัดฝึกอบรมโดยใช้หลัก การวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษ ประกอบด้วย อสม. จำนวน 3 หมู่บ้านคือ บ้านหนองนกเขา จำนวน 12 คน บ้านไผ่นกเขา จำนวน 8 คน และบ้าน ตะแกรง จำนวน 11 คน และประชาชน จำนวน 3 หมู่บ้าน คือ บ้านหนองนกเขา จำนวน 131 คน บ้านไผ่นกเขา

จำนวน 84 คน และ บ้านตะแกรง จำนวน 110 คน ตำบลหลุ่งตะเคียน อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนการฝึกอบรมที่สร้างโดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบทดสอบวัดความรู้ เจตคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับโรคเอดส์ แบบบันทึกเหตุการณ์ขณะฝึกอบรมของผู้วิจัย แบบบันทึกความคิดเห็นของ อสม. ต่อกิจกรรมการฝึกอบรม แบบสัมภาษณ์ อสม. เกี่ยวกับกิจกรรมการฝึกอบรม แบบบันทึกประจำวันของผู้วิจัย เทปบันทึกเสียง และกล้องถ่ายภาพ

ขั้นตอนการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการฝึกอบรมตามแผนการฝึกอบรมที่สร้างขึ้นโดยแบ่ง อสม.ออกเป็น 3 กลุ่ม ก่อนการฝึกอบรมจะทดสอบความรู้ เจตคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับโรคเอดส์ โดยแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น หลังการฝึกอบรม อสม. จะได้รับการทดสอบความรู้ เจตคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับโรคเอดส์อีกครั้งหนึ่ง ในระหว่างดำเนินการฝึกอบรมจะมีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบบันทึกเหตุการณ์ขณะฝึกอบรมของผู้วิจัย แบบบันทึกความคิดเห็นของ อสม.ต่อกิจกรรมการฝึกอบรม แบบสัมภาษณ์ อสม. บันทึกประจำวันของผู้วิจัย บันทึกเทป และถ่ายภาพ ข้อมูลที่รวบรวมได้จะนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อให้แผนการฝึกอบรมที่จะใช้ฝึกอบรมในครั้งต่อไปมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเพื่อให้ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมมาเชื่อถือได้ จึงใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบ Triangulation ของ Elliott (1991 อ้างถึงใน สุนิรัตน์, 2541)

เมื่อ อสม. แต่ละกลุ่มผ่านการฝึกอบรมแล้ว อสม. แต่ละกลุ่มต้องนำความรู้ที่ได้ไปขยายผลในหมู่บ้านของตนเอง และจะมีการติดตามผลการดำเนินของ อสม. อีก กลุ่มละ 2 เดือน ในระหว่างการขยายผลจะมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นระยะๆ และก่อนการขยายผลโดย อสม. ประชาชนแต่ละหมู่บ้านจะได้รับการทดสอบ ความรู้เจตคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับโรคเอดส์โดยแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และเมื่อครบระยะเวลา 2 เดือนประชาชนจะได้รับการทดสอบความรู้ เจตคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับโรคเอดส์อีกครั้งหนึ่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเทป การเขียนแสดงความคิดเห็นของ อสม. ผู้ร่วมวิจัย และผู้วิจัย มาวิเคราะห์ ประมวลผลและรวบรวมนำเสนอในรูปแบบเรียงความ

2. นำคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดความรู้ เจตคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับโรคเอดส์ มาวิเคราะห์หาค่าสถิติ โดยใช้ค่าเฉลี่ยและร้อยละ เปรียบเทียบกับเกณฑ์ความรู้ที่กำหนดคือ ร้อยละ 80 สำหรับ อสม. และ ร้อยละ 70 สำหรับประชาชน

3. เปรียบเทียบความรู้ เจตคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับโรคเอดส์ของ อสม. โดยใช้สถิติ nonparametric การทดสอบ Wilcoxon test จากโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS+ for windows

4. เปรียบเทียบความรู้ เจตคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับโรคเอดส์ของ ประชาชนโดยใช้สถิติการทดสอบ t-test จากโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS+ for windows

สรุปผลการวิจัย

การดำเนินการฝึกอบรมครั้งนี้พบว่า

1. การจัดการอบรมเรื่องโรคเอดส์ โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการในกระบวนการฝึกอบรมได้ กิจกรรมที่ใช้ในการฝึกอบรมจำนวน 10 กิจกรรม โดยกิจกรรมที่จัดในการฝึกอบรมได้พยายามให้ อสม.ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการอบรมมากยิ่งขึ้น มีการอภิปรายร่วมกันในกิจกรรมการฝึกอบรม มีกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ อสม. เกิดความกระตือรือร้นในการอบรมและสามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดสู่ชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแสดงให้เห็นว่า การใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการในกระบวนการฝึกอบรมครั้งนี้ทำให้ อสม. มีความกระตือรือร้น สนุกสนานเพลิดเพลิน มีโอกาสในการอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น กล้าแสดงความคิดเห็น รู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น สามารถตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ตลอดจนสามารถนำสิ่งที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปถ่ายทอดได้เป็นอย่างดี

2. ผลสัมฤทธิ์การจัดการอบรมเรื่องโรคเอดส์ของ อสม.

2.1 อสม. ทั้ง 3 กลุ่มมีคะแนนความรู้สูงกว่าเกณฑ์ความรู้ที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 80 โดยกลุ่มที่ 1 กลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 มีค่าคะแนน เท่ากับ 84.03, 81.25 และ 80.30 ตามลำดับ ผลการวัดเจตคติพบว่า กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 มีคะแนนเจตคติจากแบบวัด 14 ข้อ อยู่ในระดับดีมาก 8, 13 และ 11 ข้อ ตามลำดับ และคะแนนพฤติกรรมการป้องกันโรคเอดส์ ของ อสม. กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 จากแบบวัด 12 ข้อ อยู่ในระดับดี 11, 9 และ 11 ข้อ ตามลำดับ แสดงว่าการฝึกอบรมครั้งนี้ทำให้ความรู้ เจตคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับโรคเอดส์ของ อสม. ดีขึ้น (ตารางที่ 1)

2.2 ประชาชนทั้ง 3 กลุ่มมีคะแนนความรู้สูงกว่าเกณฑ์ความรู้ที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 70 โดยกลุ่มที่ 1 กลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 มีค่าคะแนนเท่ากับร้อยละ 77.08, 73.75 และ 77.68 ตามลำดับ ผลการวัดเจตคติพบว่ากลุ่มที่ 1 กลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 มีคะแนนเจตคติจากแบบวัด 14 ข้อ อยู่ในระดับดีมาก 14, 12 และ 10 ข้อ ตามลำดับ และคะแนนพฤติกรรมการป้องกันโรคเอดส์ของ อสม.กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 จากแบบวัด 12 ข้อ อยู่ในระดับดี 11, 11 และ 11 ข้อ ตามลำดับ แสดงว่า อสม. เมื่อผ่านการฝึกอบรมแล้ว สามารถนำความรู้และความสามารถ ที่ได้รับไปถ่ายทอดได้เป็นอย่างดี โดยทำให้ประชาชนมีความรู้ เจตคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับโรคเอดส์ ดีขึ้น (ตารางที่ 2)

2.3 อสม.ทั้ง 3 กลุ่มมีคะแนนเฉลี่ยของความรู้หลังจากการฝึกอบรมสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของความรู้ก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 3)

2.4 อสม.ทั้ง 3 กลุ่มมีคะแนนเฉลี่ยของเจตคติหลังจากการฝึกอบรมสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของเจตคติก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 4)

2.5 อสม.ทั้ง 3 กลุ่มมีคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมหลังจากการฝึกอบรมสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 5)

2.6 ประชาชน ทั้ง 3 กลุ่มมีคะแนนเฉลี่ยของความรู้หลังจากการขยายผลของ อสม. สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของความรู้ก่อนการขยายผลของ อสม. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 6)

2.7 ประชาชน ทั้ง 3 กลุ่มมีคะแนนเฉลี่ยของเจตคติหลังจากการขยายผลของ อสม. สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของเจตคติก่อนการขยายผลของ อสม. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 7)

2.8 ประชาชน ทั้ง 3 กลุ่มมีคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมหลังจากการขยายผลของ อสม. สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมก่อนการขยายผลของ อสม. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 8)

อภิปรายผลการวิจัย

การใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการจัดการฝึกอบรมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัยและ อสม. ได้มีส่วนร่วมในการจัดการอบรม โดยการเสนอข้อคิดเห็นที่ได้จากการอบรมในแต่ละครั้ง มาวิเคราะห์และสะท้อนผลข้อมูล ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำผลไปใช้ในการปรับปรุงแผนการอบรมถัดไปได้ในระหว่างที่การวิจัยกำลังดำเนินอยู่ ทำให้ผู้ร่วมวิจัยเกิดความพอใจเพราะกิจกรรมที่จัดจะสอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้ร่วมวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับคังคักดี (2543) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการวิจัยอย่างมีระบบ เกี่ยวข้องกับความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการสะท้อนผลของข้อมูลที่ได้อย่างพินิจพิจารณา เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ปรับปรุงการปฏิบัติการอย่างต่อเนื่องจนเป็นที่พอใจของผู้วิจัย ซึ่งทำให้ได้กิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการและความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ร่วมวิจัย ส่งผลให้นักเรียนสนใจเรียนมากขึ้น สนุกกับการเรียน มีความกระตือรือร้น เมื่อนักเรียนสนใจเรียน สนุกสนาน กระตือรือร้น ก็เป็นผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นด้วย นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงความคิดเห็นในสิ่งที่ถูกต้อง นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมมากยิ่งขึ้น

ผลการดำเนินการกิจกรรมการฝึกอบรมโดยใช้หลัก การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ทำให้ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม เกี่ยวกับโรคเอดส์ของ อสม. ก่อน และ หลังการฝึกอบรม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สิ่งสำคัญที่ส่งเสริมให้ อสม. มีความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม เกี่ยวกับโรคเอดส์สูงขึ้น เพราะ อสม. ได้รับความรู้จากสื่อ และกิจกรรมที่หลากหลายในกิจกรรมการฝึกอบรม ซึ่งสอดคล้องกับบุญยง (2530) และกมลมาลย์ (2530) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้จากประสาทสัมผัสหลายทางทั้งการดู การฟัง และการพูด เช่น การดูวีดิทัศน์ การฟังการ บรรยายประกอบ การสาธิตการฝึกปฏิบัติ และการ ร่วมอภิปรายกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและ ประสบการณ์ ตลอดจนแจกคู่มือให้ศึกษาเพิ่มเติมทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี และการใช้สื่อประกอบการสอน เช่น คู่มือบรรยายสั้นๆ ประกอบการให้สุศึกษาซ้ำ จะมีผลให้ มีการสร้างภาพพจน์ที่แท้จริง ส่งผลให้ อสม. มีความรู้ เจตคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับโรคเอดส์เพิ่มสูงขึ้น

การดำเนินการถ่ายทอดความรู้เรื่องโรคเอดส์ ของ อสม. สู่ชุมชนสามารถทำให้ความรู้ เจตคติ และ พฤติกรรมเกี่ยวกับโรคเอดส์ของประชาชน ก่อนและ หลังกิจกรรมการถ่ายทอด มีความแตกต่างกันอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับเกษราวัลณ์ และคณะ (2542) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการให้ ความรู้ที่มีระบบต่อความรู้ การรับรู้และพฤติกรรม การปฏิบัติเพื่อป้องกันโรคเอดส์ของกรรมกรรับจ้างใน เขตจังหวัดขอนแก่น พบว่าความรู้ การรับรู้ และพฤติกรรม การปฏิบัติตนเพื่อป้องกันโรคเอดส์ของกรรมกร ในช่วง ก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการใช้หลักการวิจัย เชิงปฏิบัติการในกระบวนการฝึกอบรม อสม. เรื่องโรคเอดส์ ครั้งนี้ทำให้ อสม. มีความกระตือรือร้น สนุกสนาน เพลิดเพลิน มีโอกาสในการอภิปราย แลกเปลี่ยนความ คิดเห็น กล้าแสดงความคิดเห็น รู้จักยอมรับความคิดเห็น ของผู้อื่น สามารถตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ส่งผลให้ผลสัม ฤทธิ์ด้านความรู้ เจตคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับโรคเอดส์

ของ อสม. หลังการฝึกอบรม เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ยังช่วยให้ อสม. มีทักษะใน การถ่ายทอดความรู้ที่ได้สู่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกด้วย โดยดูได้จาก ผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ เจตคติและ พฤติกรรมเกี่ยวกับโรคเอดส์ของประชาชน หลังการขยาย ผลโดย อสม. ที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการฝึกอบรมครั้งนี้สามารถ ใช้เป็นแนวทางในการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการเป็นผู้นำใน การถ่ายทอดความรู้เรื่องโรคเอดส์ของ อสม. สู่ประชาชน ได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. การจัดกิจกรรมการฝึกอบรมต้องพยายาม กระตุ้นให้ผู้เข้ารับการอบรมมีส่วนร่วมในกิจกรรมการ ฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง โดยใช้เทคนิคและกิจกรรมที่ หลากหลาย

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อประเมินผล ระหว่างการฝึกอบรมจะต้องจัดช่วงระยะเวลาให้เหมาะสม เพื่อให้มีเวลาพอที่จะตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ก่อนนำไปใช้ปรับปรุงการดำเนินการกิจกรรมครั้งต่อไป

3. ควรนำวิธีการจัดการฝึกอบรมโดยใช้การวิจัย เชิงปฏิบัติการไปทดลองใช้กับการฝึกอบรมในงานด้าน สาธารณสุขอื่นต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ขอนแก่นที่สนับสนุนทุนการวิจัยครั้งนี้ ขอบพระคุณ รศ.ดร. คงศักดิ์ ธาตุทอง และ ผศ. ครรชิต ตัญญูรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รศ. วิมล สำราญวานิช และ รศ. จวีวรรณ นาระคล กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาให้คำแนะนำข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ในด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบพระคุณหัวหน้าสถานีนามัยไผ่นกเขา ผู้ช่วยวิจัย อสม. และประชาชนทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการวิจัย เก็บข้อมูลและให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กมลมาลย์ วิรัตน์เศรษฐสิน. 2530. ประสิทธิภาพการสอน
 สุขศึกษาตามแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ
 ต่อการปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้ป่วยข้อเข่า
 เสื่อมโดยใช้วีดีโอเทป. วิทยานิพนธ์ปริญญา
 วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์)
 สาขาสุขศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
 มหิดล.
- กองโรคเอดส์ กระทรวงสาธารณสุข. 2543. สรุปจำนวน
 ผู้ป่วยเอดส์ถึงวันที่ 31 ตุลาคม 2543. วารสาร
 เอดส์. กรมควบคุมโรคติดต่อกระทรวง
 สาธารณสุข.
- เกษราวัลณ์ นิลวางกูร และคณะ. 2542. การพัฒนารูป
 แบบการให้ความรู้อย่างมีระบบต่อความรู้
 การรับรู้ และพฤติกรรมการปฏิบัติเพื่อ
 ป้องกันโรคเอดส์ของกรรมกรรับจ้างใน
 เขตจังหวัดขอนแก่น. คณะพยาบาลศาสตร์
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- คงศักดิ์ ธาตุทอง. 2543. การประยุกต์ใช้การวิจัยเชิง
 ปฏิบัติการในชั้นเรียน หน้าที่ของครูยุคปฏิรูป :
 การวิจัยในชั้น เรียนกับกระบวนการเรียนรู้ที่
 ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. คณะศึกษาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญยง เกี่ยวการค้า. 2530. วิธีการสุขศึกษาโดยการ
 อภิปรายหมู่. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาสุข
 ศึกษา. หน่วยที่ 8-15 มหาวิทยาลัยสุโขทัย
 ธรรมมาธิราช. กรุงเทพฯ : สารมวลชน.
- ยาใจ พงษ์บริบูรณ์. 2537. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Ac-
 tion Research) วารสารศึกษาศาสตร์. 17 (มิ.ย.
 - ก.ค.) : 11-15.
- สุนีย์รัตน์ เนียมสลด. 2541. การจัดการเรียนการสอน
 โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนา
 ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับสิ่ง
 แวดล้อม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.
 วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ตารางที่ 1 คะแนนความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับโรคเอดส์ของ อสม. หลังจากการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม

กลุ่มที่	ความรู้ (%)	เจตคติดีมาก	พฤติกรรมดี
	(12 ข้อ)	(14 ข้อ)	(12 ข้อ)
1	84.03	8	11
2	81.25	13	9
3	80.30	11	11

ตารางที่ 2 คะแนนความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับโรคเอดส์ของประชาชนหลังจากการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม

กลุ่มที่	ความรู้ (%)	เจตคติดีมาก	พฤติกรรมดี
	(12 ข้อ)	(14 ข้อ)	(12 ข้อ)
1	77.08	14	11
2	73.75	12	11
3	77.58	10	11

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความรู้เฉลี่ยก่อนและหลังการฝึกอบรม ของ อสม. โดยใช้ Wilcoxon Test

กลุ่มที่	ก่อนฝึกอบรม		หลังฝึกอบรม		Wilcoxon Z
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1	8.25	1.48	10.18	1.08	3.11*
2	7.75	1.04	9.75	1.04	2.54*
3	7.82	0.98	9.64	0.67	2.98*

*p < .05

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเจตคติเฉลี่ยก่อนและหลังการฝึกอบรม ของ อสม. โดยใช้ Wilcoxon Test

กลุ่มที่	ก่อนฝึกอบรม		หลังฝึกอบรม		Wilcoxon Z
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1	3.57	1.09	4.21	0.87	6.51*
2	3.82	1.08	4.49	0.81	5.97*
3	3.55	1.22	4.40	0.74	6.88*

*p < .05

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมเฉลี่ยก่อนและหลังการฝึกอบรม ของ อสม. โดยใช้ Wilcoxon Test

กลุ่มที่	ก่อนฝึกอบรม		หลังฝึกอบรม		Wilcoxon Z
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1	2.46	0.74	2.74	0.54	5.42*
2	2.50	0.68	2.65	0.60	3.13*
3	2.78	0.42	2.90	0.30	3.77*

*p < .05

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความรู้เฉลี่ยของประชาชนก่อนและหลังการขยายผล ของ อสม. โดยใช้ t-test

กลุ่มที่	ก่อนฝึกอบรม		หลังฝึกอบรม		t-value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1	7.55	1.44	9.25	1.46	12.31*
2	7.15	1.50	8.58	1.37	9.55*
3	7.50	1.28	9.31	1.52	9.78*

*p < .05

ตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเจตคติเฉลี่ยของประชาชนก่อนและหลังการขยายผล ของ อสม. โดยใช้ t-test

กลุ่มที่	ก่อนฝึกอบรม		หลังฝึกอบรม		t-value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1	3.55	1.26	4.50	0.66	30.26*
2	3.52	1.35	4.46	0.84	21.60*
3	3.55	1.21	4.42	0.75	24.71*

*p < .05

ตารางที่ 8 ผลการเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมเฉลี่ยของประชาชนก่อนและหลังการขยายผล ของ อสม. โดยใช้ t-test

กลุ่มที่	ก่อนฝึกอบรม		หลังฝึกอบรม		t-value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1	2.41	0.70	2.74	0.56	22.50*
2	2.35	0.69	2.68	0.60	18.68*
3	2.42	0.70	2.77	0.55	21.67*

*p < .05